

Visuomenės sveikata 2004 m. Nr.2(25)

Turinys

V.Usonis, J.Kalibatas

Sutarimas vaikų skiepavimo klausimais, (3-4).

L.Griciūtė, S.Uleckienė

Įvairių veiksnių kancerogeniškumo žmogui vertinimas(remiantis Tarptautinio vėžio tyrinėjimo centro duomenimis), (5-8).

V.Kasiulevičius

Biopsichosocialiniai veiksniai, turintys įtakos galvos smegenų insultu persirgusių pacientų sveikimo procesui, (9-11).

S.Starkuvienė

Vaikų, gydytų stacionare, traumų ypatumai bei saugos įpročiai, (12-18).

A.Šileika, R.Zabarauskienė

Profesinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems organizavimas bei tobulinimo kryptys Lietuvoje, (18-24).

A.Goštautas, I.Pilkauskienė, K.Žardeckaitė-Matulaitienė, R.Žekas

Moksleivių rūkymo kitimai Kauno rajono mokyklose 2002-2003 metais, (25-30).

S.Lesinskienė, N.Jegorova

Moksleivių požiūrio į televizijos laidas tyrimas, (31-34).

A.Šileika, R.Bikmantienė

Senyvo amžiaus žmonių stacionarios globos paslaugų efektyvumas, (35-39).

L.Radzevičienė, D.Strakšienė

Specialiųjų poreikių vaikų kognityvinės elgsenos veiksmingumas gyvu muzikavimu, (40-44).

A.Monkauskaitė, A.Zaborskis

Veiklos vertinimas, (45-51).

N.Skokauskas, B.Burba, R.Satkevičiūtė, S.Adomaitytė

Patologinio potraukio azartiniam lošimams prevencijos aktualumas ir kryptys, (52-55).

B.Gaigalienė

Fizinių gebėjimų susijusių su savitarna ir kasdienine veikla kaita vyrams senstant, (56-59).

R.Kalėdienė, D.Dučinskienė, J.Petrauskienė, J.Vladičkienė

Medicinos darbuotojų žinios apie pacientų teises ir jų užtikrintumą sveikatos priežiūros įstaigose, (60-63).

S.Urbienė, M.Rumpis

Nitratai ir nitritai pieno produktuose, (64-69).

A.Gaižauskienė, R.Gaidelytė, R.Senkuvienė

Sveikatos rodiklių sistema: analizės galimybės, (70-75).

Turinys

V.Usonis, J.Kalibatas

Sutarimas vaikų skiepavimo klausimais, (3-4).

Santraukos nėra

L.Griciūtė, S.Uleckienė

Įvairių veiksnių kancerogeniškumo žmogui vertinimas(remiantis Tarptautinio vėžio tyrinėjimo centro duomenimis), (5-8).

Santrauka

Nuo 1969 m. Tarptautinis vėžio tyrinėjimo centras Lione (Prancūzijoje) koordinuoja programą, skirtą įvairių veiksnių kancerogeniškumui žmogui vertinti. Šiame centre jau įvertinta apie 900 cheminių junginių, taip pat gamybinių procesų bei kitų faktorių kancerogeniškumas. Duomenys apibendrinami Tarptautinio vėžio tyrinėjimo centro leidžiamose monografijose. Šio straipsnio tikslas – pateikti duomenis apie įvairius žmogui kancerogeninius veiksnius, jų klasifikaciją, remiantis 1972-2003 m. Tarptautinio vėžio tyrinėjimo centro monografijų medžiaga.

Raktažodžiai: kancerogeniniai veiksniai, rizikos vertinimas, kancerogenų klasifikacija.

V.Kasiulevičius

Biopsichosocialiniai veiksniai, turintys įtakos galvos smegenų insultu persirgusių pacientų sveikimo procesui, (9-11).

Santrauka

Tikslas: šios studijos tikslas buvo įvertinti pacientų depresiškumo ir gaunamų pajamų vienam šeimos nariui lygio bei funkcinio savarankiškumo koreliaciją.

Metodai: į šią studiją įtraukta 251 pacientas, pirmą kartą persirgęs galvos smegenų infarktu (apibrėžtu pagal TLK 10 klasifikacija), kurie baigė stacionarinės reabilitacijos etapą 2001–2002 metais vienoje iš trijų reabilitacijos įstaigų ir buvo išrašyti į namus turėdami įvairių negalios sutrikimų. Depresiškumo lygiui įvertinti naudota nerimo ir depresijos skalė (HAD). Funkciniams sutrikimams apibūdinti taikytas Barthel indeksas.

Rezultatai ir išvados: daugiau kaip pusei insultu persirgusių pacientų nustatytas padidėjęs depresiškumas. Tyrimai rodo, kad depresija susijusi su pacientų funkcinė būkle ir pajamomis.

Raktažodžiai: insultas, depresiškumas, pajamų lygis, funkcinis savarankiškumas.

S.Starkuvienė

Vaikų, gydytų stacionare, traumų ypatumai bei saugos įpročiai, (12-18).

Santrauka

Straipsnyje analizuojamos vaikų, patyrusių traumas ir gydytų stacionare, traumų aplinkybės, jų pobūdis bei saugos įpročiai.

Tyrimas atliktas remiantis 0–16 metų amžiaus vaikų, kurie 1998–1999 m. gydėsi Kauno medicinos universiteto klinikų Vaikų neurochirurgijos skyriuje ir Kauno Raudonojo Kryžiaus klinikinės ligoninės vaikų ortopedijos skyriuje, tėvų apklausa.

Vaikai, gydyti dėl patirtų traumų stacionare, dažniausiai susižeidė namuose arba kieme (41,5%), gatvėje arba kelyje (21,0%), o veikla, kurios metu nutiko nelaimingas atsitikimas, buvo žaidimas (31,3%), važinėjimas dviračiu (12,1%), dalyvavimas varžybose bei treniravimasis (11,2%). Vaikai galvos smegenų traumas dažniau nei kitokias patyrė važiuodami automobiliu arba kita transporto priemone, patekę po transporto priemone ir važiuodami dviračiu. Didesnę dalį sunkių traumų buvo patyrę jaunesnio amžiaus vaikai. Sunkias ir apysunkes traumas vaikai dažniau patyrė važiuodami automobiliu ar kita transporto priemone arba patekę po transporto priemone, o lengvas – dažniau žaisdami, dirbdami namų ūkio darbus, mušdamiesi, pešdamiesi. Nors didžioji dalis (74,8%) tėvų atsakė, kad traumų buvo galima išvengti, tačiau tik labai nedidelė vaikų dalis reguliariai naudojo si saugos diržais arba vaikiška kėdute automobilyje (32,0%), šalmu važinėdamiesi dviračiu, riedučiais, riedlente bei atšvaitais (atitinkamai 1,0, 2,3, 1,2, 10,0%). Pateikti duomenys rodo, kad vaikų nelaimingi atsitikimai ir traumos – svarbi visuomenės sveikatos problema, o jų tolesniems tyrimams bei prevencijai reikia skirti ypatingą dėmesį.

Raktažodžiai: vaikai, traumos, nelaimingi atsitikimai, traumų prevencija.

A.Šileika, R.Zabarauskienė

Profesinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems organizavimas bei tobulinimo kryptys Lietuvoje, (18-24).

Santrauka

Darbo tikslas – išanalizuoti profesinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems organizavimo tvarką ir neįgalių asmenų integravimo į darbo rinką galimybes Lietuvoje bei pateikti pasiūlymus dėl neįgaliųjų profesinės reabilitacijos sistemos tobulinimo. Straipsnyje pateikiami svarbiausi 2003 metų gegužės – rugpjūčio mėn. atlikto tyrimo, apėmusio profesinės reabilitacijos paslaugas neįgaliesiems teikiančių įstaigų bei institucijų (miestų ir rajonų savivaldybių, profesinio mokymo centrų bei reabilitacijos centrų) veiklos analizę, rezultatai.

Remiantis Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2002 m. bendras neįgaliųjų skaičius Lietuvoje siekė beveik 222 tūkst. asmenų. Kaip rodo darbo biržos duomenys, tik nedidelė dalis (apie 6%) iš šių asmenų yra dirbantys. Svarbu pastebėti ir tai, jog kiekvienais metais šis skaičius mažėja.

Kaip pagrindinę šios situacijos priežastį galima būtų įvardinti tai, jog šalyje nesukurta efektyvi neįgaliųjų profesinės reabilitacijos sistema, kuri neįgalų asmenį galėtų parengti darbui konkurencinėje darbo rinkoje.

Tyrimo metu nustatyta, jog pagrindinė kliūtis, ribojanti efektyvų profesinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems teikimą bei jų integraciją į darbo rinką, yra atskirų profesinės reabilitacijos grandžių (profesinio orientavimo ir konsultavimo, profesinio mokymo bei įdarbinimo) kaip vieno bendro mechanizmo nefunkcionavimas. Silpnas teikiamų paslaugų tęstinumas mažina neįgalių asmenų integracijos į darbo rinką galimybes bei neužtikrina šių paslaugų efektyvumo.

Raktažodžiai: neįgaliųjų profesinė reabilitacija, profesinis mokymas, neįgaliųjų integracija į darbo rinką.

A.Goštautas, I.Pilkauskienė, K.Žardeckaitė-Matulaitienė, R.Žekas

Moksleivių rūkymo kitimai Kauno rajono mokyklose 2002-2003 metais, (25-30).

Santrauka

Straipsnyje pateikiami septintų, aštuntų ir devintų klasių moksleivių rūkymo paplitimo, elgesio ir požiūrio į rūkymą kitimai Kauno rajono mokyklose 2002–2003 m.

2002 m. ir 2003 m. visose 28 Kauno rajono vidurinėse ir pagrindinėse mokyklose bei gimnazijose buvo atliktas VII–IX klasių moksleivių požiūrio į rūkymą bei elgesio ypatumų pagal 5 tabako vartojimo faktorius įvertinimas, naudojantis Pasaulio jaunimo rūkymo tyrimo programos (GYTS) klausimynu. 2002 m. apklausta 2863 moksleiviai (1425 berniukai ir 1438 mergaitės), 2003 m. – 2963 moksleiviai (1499 berniukai ir 1464 mergaitės).

Kartotinio 2002 ir 2003 m. atlikto tyrimo duomenys parodė, kad sumažėjo rūkančių berniukų ($p < 0,05$), tačiau padaugėjo moksleivių, vartojančių kitokius tabako produktus nei cigaretės. Pagerėjo moksleivių aplinkos rodikliai – sumažėjo rūkančių aplinkinių žmonių skaičius, mažiau pastebima rūkymo reklamos, moksleiviai dažniau gavo pagalbą norėdami mesti rūkyti, tačiau sustiprėjo tabako firmų rūkymą propaguojanti veikla. Mažiau moksleivių mano, kad kitų rūkymas jiems kenkia, ir mažiau dėmesio skiriama rūkymo profilaktikai mokyklose pamokų metu. Aukšti nepilnamečių cigarečių pirkimo paroduotuvėje rodikliai – 38%, palyginti dažnas moksleivių rūkymas namuose – iki 12,5%, rūkančių suaugusių asmenų namų aplinkoje – iki 48% – patvirtina būtinumą plačiau ir aktyviau taikyti rūkymo profilaktikos priemones savivaldybės lygmeniu.

Raktažodžiai: paauglystė, moksleiviai, rūkymas, rūkymo kitimai, požiūris į rūkymą, rūkymo paplitimas, GYTS.

S.Lesinskienė, N.Jegorova

Moksleivių požiūrio į televizijos laidas tyrimas, (31-34).

Santrauka

Šio tyrimo tikslas – išanalizuoti televizijos (TV) žiūrėjimo trukmę ir priežastis, labiausiai žiūrimum laidų ir filmų pobūdį bei požiūrį į televizijos daromą įtaką moksleiviams. Trijose Vilniaus vidurinėse mokyklose anketiniu būdu buvo apklausti 6–7 klasių (12–13 metų) 106 moksleiviai. Rezultatai parodė, kad visi vaikai žiūri televiziją kiekvieną dieną. Didesnė dalis moksleivių pažymėjo, jog prie televizoriaus praleidžia mažiau nei 3 valandas, tačiau dauguma moksleivių nurodė, kad jie žiūri TV tokiu paros metu, kai televizijos

laidos ir filmai nėra skirti tokio amžiaus vaikams, nes tėvai mažai arba visai nekontroliuoja, ką jų vaikas žiūri per televiziją. 40% moksleivių manė, kad žiūrėdami TV jie įgyja daug žinių ir naudingos informacijos, 31% TV apibūdino kaip laisvalaikio praleidimo formą ir 13% – kaip savo mėgstamiausią užsiėmimą. Įdomu yra ir tai, kad 76% apklaustųjų turėjo savo mėgstamiausią TV veikėją, į kurį norėjo bei stengėsi būti panašūs dažniausiai todėl, kad jų mėgstamiausias TV herojus yra stipriausias, protingiausias ir gražiausias. Mergaičių ir berniukų žiūrimos laidos bei filmai pagal savo pobūdį skyrėsi, mergaičių populiariausios buvo pokalbių laidos, melodramos ir komedijos, berniukai nurodė, jog dažniausiai žiūri publicistineis laidas, veiksmo filmus ir trilerius. Pusė respondentų buvo įsitikinę, jog televizija nedaro jokios įtakos nei jiems, nei jų draugams, 31% manė, kad televizija daro gerą įtaką, ir 19% nurodė, jog TV veikia neigiamai.

Raktažodžiai: moksleiviai, televizija, psichikos sveikata.

A.Šileika, R.Bikmantienė

Senyvo amžiaus žmonių stacionarios globos paslaugų efektyvumas, (35-39).

Santrauka

Darbo tikslas – išanalizuoti skirtingo savarankiškumo lygio pagyvenusių žmonių grupėms teikiamų senyvų žmonių stacionarios globos paslaugų (SSGP) kaštų efektyvumą, iširti, ar racionaliai paskirstomi riboti SSGP ištekliai, o gaunama nauda atitinka paslaugų gavėjų poreikius. Pateikiami reprezentatyvūs kompleksinio ekonominio ir socialinio senyvo amžiaus žmonių globos įstaigų teikiamų paslaugų tyrimo, atlikto 2001–2002 m., duomenys.

Tyrimo nustatyta, kad pagyvenusių žmonių globos įstaigų klientų struktūra yra nevienalytė ir skiriasi pagal savarankiškumo lygį. Įvertinę tyrimo dalyvavusių ekspertų nuomonę bei užsienio autorių teiginius, nustatėme savarankiškų ir riboto savarankiškumo asmenų grupei teikiamų paslaugų struktūrą, išskyrėme du šioms asmenų grupėms teikiamų SSGP rinkinius (paslaugų krepšelius) – apgyvendinimo ir specialiosios globos. Remiantis darbe atlikta SSGP ekonominio efektyvumo vertinimo analize galima daryti išvadą, kad pagrindinė šalies SSGP optimalaus išteklių paskirstymo problema – nepakankamas SSGP taiklumas esant skirtingam asmens savarankiškumo lygiui.

Raktažodžiai: senyvo amžiaus žmonių stacionarios globos paslaugos, savarankiškumo lygis, globos kaštai, kaštų efektyvumas.

L.Radzevičienė, D.Strakšienė

Specialiųjų poreikių vaikų kognityvinės elgsenos veiksmingumas gyvu muzikavimu, (40-44).

Santrauka

Straipsnyje analizuojama tarpdalykinio tyrimo patirtis, kuri atskleidžia kūdikių namų auklėtinių motyvacijos ugdymą, naudojant gyvą muzikavimą. Tradicinis motyvacijos skatinimas dėl pažintinių procesų nevisavertiškumo dažnai neveiksmingas ir tai skatina ieškoti kitų poveikio priemonių. Nustatyta, kad kūdikių namų auklėtinių emocijų plėtotė skatina ir pažintinių procesų lavėjimą. Daugelis muzikinio ugdymo specialistų teigia, kad

ugdant ankstyvojo amžiaus vaikus tikslinga dėmesį skirti girdimųjų vaizdinių suvokimui bei teigiamų emocijų išgyvenimui skatinti.

Raktažodžiai: sutrikusi raida, kūdikių namai, kognityvinė elgsena, gyvas muzikavimas.

A.Monkauskaitė, A.Zaborskis

Bendruomenių sveikatos tarybų veiklos vertinimas, (45-51).

Santrauka

Tyrimo tikslas – išanalizuoti Lietuvos savivaldybių bendruomenių sveikatos tarybų (BST) veiklą 1997–2002 metais: įvertinti veiklos pasiekimus, nustatyti veiklos problemas ir sunkumus, pateikti pasiūlymų veiklai gerinti. Tyrimas atliktas anketiniu būdu apklausus 44 BST pirmininkus (atsako dažnis 73,3%). Tyrimas parodė, jog per 5 veiklos metus BST yra pasiekusios kai kurių laimėjimų: sveikatinimo veikloje atsirado galimybė dalyvauti visuomenei; BST veikloje reikšmingą darbą vykdo visuomenės sveikatos specialistai; žinodamos savivaldybės visuomenės sveikatos problemas BST gali mėginti jas spręsti; vykdamt sveikatinimo veiklą didžiausias dėmesys skiriamas vaikams ir jaunimui. Tačiau išaiškėjo BST veiklos problemos ir sunkumai: pakeitus sveikatos sistemos įstatymą, kai kuriose BST neliko visuomenės sveikatos specialistų, kurie gali profesionaliai vykdyti sveikatinimo veiklą; kai kuriose savivaldybėse sveikatos fondams neskiriama lėšų iš biudžeto; sveikatinimo veiklos dar neremia verslininkai, pavieniai asmenys; medicinos įrangai, patalpų renovacijai, ligoms gydyti skiriama per daug lėšų – net 33,3%. Nacionalinei sveikatos tarybai bei miestų/rajonų BST pateikti pasiūlymai, kaip pagerinti šios naujos visuomenės sveikatos priežiūros formos veiklą.

Raktažodžiai: bendruomenė, sveikata, sveikatos politika, sveikatos stiprinimas, sveikatos programos.

N.Skokauskas, B.Burba, R.Satkevičiūtė, S.Adomaitytė

Patologinio potraukio azartiniams lošimams prevencijos aktualumas ir kryptys, (52-55).

Santrauka

Patologinis potraukis azartiniams lošimams – psichikos sutrikimas, kuriam būdingi pasikartojantys potraukio azartiniams lošimams epizodai, taip užvaldantys asmens gyvenimą, kad atsisakoma socialinių, darbinių, materialinių ir šeimyninių vertybių bei įsipareigojimų. Šis psichikos sutrikimas atneša daug sunkumų ir pačiam ligoniui, ir jo šeimai bei artimiesiems, ir visai visuomenei. Straipsnio autoriai, apžvelgdami Lietuvos lošimų rinkos pokyčius, glaustai pateikdami informaciją apie didelę paauglių ir jaunimo dalį tarp pacientų, turinčių patologinį potraukį lošti mūsų šalyje, analizuodami specifinius lošimo pavojus, susietus su nebrandžia ekonomika, bei skaudžią patologinio lošimo patirtį kitose šalyse, vertina šio psichikos sutrikimo prevencijos aktualumą ir pateikia mokslinę medžiagą apie svarbiausias jos kryptis.

Raktažodžiai: patologinis potraukis azartiniams lošimams, patologinis lošėjas, azartiniai lošimai, prevencija.

B.Gaigalienė

Fizinių gebėjimų susijusių su savitarna ir kasdienine veikla kaita vyrams senstant, (56-59).

Santrauka

Atsitiktinės atrankos būdu apklausta ir iširta 630 (55-89 m.) vyrų, kurie suskirstyti į 7 amžiaus grupes. Analizuota abiejų plaštakų suspaudimo jėga, blauzdų raumenų ištvėrmė, priekinis liemens lankstumas, pusiausvyra, bendrosios reakcijos laikas, pečių mobilumas, gebėjimas pasivaikščioti lauke vakarais 15 min., gebėjimas lipti laiptais aukštyn ir žemyn, subjektyvus sveikatos vertinimas ir kasdienės veiklos anketa. Fiziniai gebėjimai ir jų nykimas pagal amžiaus tarpsnius (kas penkeri metai) suskirstytas į 3 grupes: 1 – gebėjimai aukšti (jie nyksta lėtai), 2 – vidutiniškai sunykę ir 3 – ryškiai sunykę (jie nyksta greitai).

Su savitarna ir kasdienine veikla susijusių vyrų fizinių gebėjimų statistiškai patikima ($p < 0,05$) kaita išryškėja 75-79 metų, o savitarną ir kasdieninę veiklą ribojantis gebėjimų sunykimas – 80-84 metų tarpsniu.

Visi vyrai iki 75 m. ir tie, kurių fiziniai gebėjimai amžiaus grupėse gali būti vertinami kaip aukšti, buvo savarankiški ir nesiskundė, kad gebėjimai trukdo savitarnai ir kasdieninei veiklai. Fiziniai gebėjimai, kurie amžiaus grupėje buvo vertinti kaip žemi arba vyresnėse vyrų grupėse kaip vidutiniai (savo matematine išraiška artima žemiems) riboja pagyvenusių vyrų savitarną ir kasdienę veiklą.

Raktažodžiai: pagyvenę vyrai, fiziniai gebėjimai, savitarna, kasdienė veikla, senėjimas.

R.Kalėdienė, D.Dučinskienė, J.Petrauskienė, J.Vladičkienė

Medicinos darbuotojų žinios apie pacientų teises ir jų užtikrintumą sveikatos priežiūros įstaigose, (60-63).

Santrauka

Tyrimo tikslas – įvertinti medicinos personalo žinias apie pacientų teises bei jų užtikrinimą sveikatos priežiūros įstaigose. Keturiose Kauno miesto sveikatos priežiūros įstaigose atlikta anketinė medicinos darbuotojų apklausa ($n=255$). Vertintas sveikatos priežiūros darbuotojų informuotumas apie pacientų teisę pasirinkti gydytoją, slaugos darbuotoją, sveikatos priežiūros įstaigą, teisę į informaciją apie savo sveikatos būklę, ligos diagnozę, medicininio tyrimo duomenis, gydymo metodus bei gydymo prognozę, teisę susipažinti su medicininiais dokumentais bei turėti jų kopijas. Tyrimo duomenimis, trečdalis medicinos darbuotojų skaitė Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymą. Daugelis medicinos darbuotojų nurodo, kad pacientai gali pasirinkti gydantį gydytoją ar slaugos darbuotoją bei sveikatos priežiūros įstaigą. Daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių sveikatos priežiūros darbuotojų pacientui visada pasako savo vardą bei pavardę. 50,2% medicinos darbuotojų teigia, kad informacija apie ligą, gydymo eigą, gydymo rezultatus ir kitus galimus gydymo metodus reikalinga pacientams. Beveik pusė respondentų nurodo, kad pacientai kreipiasi į juos, norėdami išgyti savo ligos istorijos ar kitų medicininį dokumentų kopijas. Įgyvendinant Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymą didelės

reikšmės turi medicinos darbuotojų informuotumas apie pacientų teises bei jų užtikrinimą, pacientų ir sveikatos priežiūros darbuotojų bendradarbiavimo skatinimas siekiant kuo aukštesnės teikiamų paslaugų kokybės.

Raktažodžiai: pacientų teisės, medicinos darbuotojų informuotumas.

S.Urbienė, M.Rumpis

Nitratai ir nitritai pieno produktuose, (64-69).

Santrauka

Šiame straipsnyje pateikiama medžiaga apie pieno ir jo produktų užterštumą nitratais ir nitritais, jų patekimo priežastis ir poveikį žmogaus organizmui. Išanalizavus literatūros duomenis nustatyta, kad nitratų ir nitritų kiekiai žaliame piene nedideli. Didžioji jų dalis patenka gaminant pieno produktus iš nekokybiškos žaliavos. Analizuojant literatūrą padaryta išvada, kad daugiausia nitratų naudojama gaminant fermentinius sūrius: dedami nitratinių druskų (KNO_3 , $NaNO_3$) tam, kad būtų sustabdytas pašalinės mikrofloros vystymąsi. Išanalizuota, kaip nitratai ir nitritai kenkia žmogaus sveikatai, t. y. kaip jie kinta virškinamajame trakte. Straipsnyje aptariamos nitratų bei nitritų sumažinimo galimybės piene ir jo produktuose.

Raktažodžiai: nitratai, nitritai, pienas, pieno produktai, nitratinės druskos, methemaglobinas, nitrozoaminai.

A.Gaižauskienė, R.Gaidelytė, R.Senkuvienė

Sveikatos rodiklių sistema: analizės galimybės, (70-75).

Santraukos nėra